

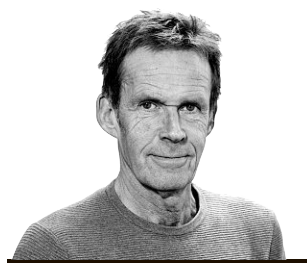
KULTUR

Byens rikeste: Adolf Ferdinand Øien ble født i 1849 og døde i 1918.

Han eide halve byen – og delte pengene med alle

Adolf Øien skrev seg inn i Trondheims historie fordi pengene hans kom hele byen til gode. Vil dagens rikinger bli feiret om hundre år?

Kommentar

Trygve Lundemo

Kommentator
trygve.lundemo@
adresseavisen.no

I dag er det hundre år siden Adolf Øien døde. Samtidig kan vi gå inn i hans verden og se hvordan byens rikeste mann levde. Sverresborg Trøndelag Folkemuseum åpner en leilighet på 300 kvadratmeter der vi kan studere senga han sov i, kontoret der han skrev brev og herrerommet der han og andre mektige menn drakk pjoletter og la planer for byen.

Leiligheten er 300 kvadratmeter stor og ligger i andre etasje på Loveapoteket. Jeg satt selv i herresalongen for noen

Øiens møbler: Adolf Øiens leilighet er gjenskapt på Sverresborg Trøndelag Folkemuseum. Møblene er hans egne, og leiligheten er innredet omtrent slik han hadde det i sine egne leiligheter og i sommerhuset på Midsand. Foto: KIM NYGÅRD

Terje Bratberg

dager siden og snakket med byhistorikeren Terje Bratberg. Han har skrevet en fyldig biografi om Adolf Øien som blir utgitt samtidig med at leiligheten blir åpnet. Bratberg er konservator på Sverresborg, og det er han som har innredet leiligheten med Øiens egne møbler.

Viktige samtaler fant sted i rommet der herrene møttes etter middagen. En ny generasjon forretningsmenn bygde seg opp etter depresjonen i 1880-årene, og den som lyktes aller best, var verten som fylte dramglassene.

Adolf Øien kom fra ei fattig slekt. Bestefaren var husmann i Frol ved Levanger og «stottarkonge». Han hadde med andre ord som oppgave å holde tiggere og andre reisende unna bygda. Øiens far var brennevinshandler i Trondheim, og sønnen bygde seg opp som en av de nyrike.

På folkemunne ble han bare kalt «halve byen», ikke bare fordi han eide nesten halve byen, men også fordi han hadde et ord med i laget på mange områder, blant annet som høyremann i bystyret. Og ikke nok med at han ble byens rikeste mann. I Trondheims historie er det bare Thomas Angell som har

gitt mer penger tilbake til byen enn ham. Mens Thomas Angells navn blir tatt vare på omkring i byen, heter Adolf Øiens skole nå Thora Storm.

Hva med dagens rikinger, tenker jeg når Bratberg forteller hvordan Adolf Øien fordelte formuen sin. Han ga to tredeler til en stiftelse som den dag i dag gir penger til gode formål. Adolf Øiens Fond delte ut millionbeløp senest for noen dager siden. Én tredel ga han til sine nærmeste, til kona, slekta og til fem elskerinner.

I dagens kroneverdi etterlot han seg omtrent 400 millioner kroner, en formue han bygget opp i et Norge som var temmelig fattig, sammenlignet med den velstanden vi opplever i dag.

Jeg tenker på Trøndelags tre rikeste menn. Skattelistene viser at Odd Reitan hadde en formue på 6,3 milliarder kroner i 2017. Gustav Magnar Witzøe står oppført med 1,1 milliarder og Ivar Koteng med knapt 800 millioner.

Jo, de bidrar til omgivelsene på ulike måter. Odd Reitan kan blant annet vise til Hjertepromenaden og oppussingen av Britannia. Rema har bidratt med penger til mange prosjekter. Witzøe-familien har gitt betydelige summer til Frøya, og Ivar Koteng er engasjert på flere områder.

Men det er et stykke igjen til

bergenser Trond Mohn, som har gitt bort mange milliarder kroner de siste årene. I 2014 ga han én milliard kroner til Bergen forskningsstiftelse, og han gir ikke bare til sin egen by. De siste årene har han gitt én milliard til helse, kultur og idrett i Nord-Norge, og han har gitt rundt 90 millioner kroner til PET-senteret ved NTNU/St. Olavs hospital.

- Trondheim kommune burde hatt muligheten til å klonen en mann som Trond Mohn, sa Marvin Wiseth i Sparebank 1 den gangen. Mohn skiller seg dessuten fra de fleste trønderske rikinger ved at han jevnlig gir penger til kulturlivet i Bergen. I 2011 ga han ti millioner kroner til Bergens litteraturhus, slik at huset kunne åpne tidlig i 2013, tre og et halvt år før Trondheim fikk et tilsvarende tilbud, et tilbud som sliter med mye trangere økonomi enn de gjør i Bergen.

Bergensavisen spurte for noen år siden Mohn om han skulle gi bort hele formuen sin. – Mye av den, svarte mannen som i 2017 hadde like stor formue som Odd Reitan, 6,3 milliarder.

Mohn tjente store summer gjennom familieselskapet som produserte utstyr til sjøfart og oljeindustrien. Adolf Øien drev også med industri, sjøfart og olje. Han var en forutseende gründer og bygget opp flere

Mer å lese

Du finner oss også på adresa.no/kultur

Badet: Dobbelt servant måtte Adolf Øien og kona Karen ha.

Feminin avdeling: Mens herren i huset inviterte på pølter og sigar i en annen avdeling, samlet kvinnene seg i en mer feminin stue.

Herresalongen: Her møttes byens mektigste og rikeste menn til pølter, sigar og samtaler.

Kontoret: Bilder, æresbevisninger og personlig eiendeler preger kontoret i Adolf Øiens leilighet.

store bedrifter.

Når det meste av formuen hans kom byens befolkning til gode, skyldes det ikke bare at han forsto at den som har mye penger, også får et stort ansvar. Øien hadde ingen egne arvinger å gi verdiene videre til og lot byen arve dem i stedet. Dessuten ble formuen ekstra stor fordi aksjene og verdipapirene hans ble solgt rett etter andre verdenskrig, da aksjekursene var skyhøye.

Næringsforeningen i trondheimsregionen arrangerte nylig et møte der de spurte om kapitalen har et samfunnsansvar. Nesten alle svarte ja, og Dag Aakre, prest og daglig leder i Kirkens Bymisjon, kom med en nødvendig presisering: Det er ikke kapitalen, men menneskene som bestemmer hva kapitalen skal brukes til, som har samfunnsansvar.

Under møtet delte Adolf Øiens Fond ut en million kroner til gode formål. Noen uker tidligere arrangerte Næringsforeningen et helt annet og mye større møte der temaet var «vinnerkultur». Også der delte Øiens fond ut penger, to millioner kroner i etableringsstipend.

Adolf Øien selv var en vinner utenom det vanlige. Når han står igjen som en av de aller største vinnerne i Trondheims historie, er det fordi han delte gevinsten.

Elektronika og glamrock: - Carpenter Brut høres ut som tidlig Justice, men med Maiden-gitarer oppå, sier bookingansvarlig Kim Aasli. Foto: DAVID AD PHOTOGRAPHIES

»Trondheim

Har solgt 25 prosent av festivalpassene

Fransk artist kommer til Pstereofestivalen neste år.

Den ferskeste artistnyheten fra Pstereo er franske Carpenter Brut (Franck Hueso), som opprinnelig er et enmannsprosjekt innenfor synthwavesjangeren. Live har han imidlertid med seg fullt band, og kombinerer elektronika med glamrock og metal.

- De er kjent for å gjøre noen helt ville konserter, og stadig flere får øynene opp for dem. Nå begynner det virkelig å boble rundt dem, sier Kim Aasli, bookingansvarlig i Pstereofestivalen.

Carpenter Brut har flere millioner avspillinger på Spotify, gitt ut to album (hvorav det ene er en samling av tre EP-er) og har turnert både Europa og USA.

- Det høres ut som tidlig Justice, men med Maiden-gitarer oppå. Det er en helt absurd blanding som funker utrolig bra live, sier Aasli.

Aasli mener bookingen er typisk Pstereo.

- Carpenter Brut er noe ikke alle vet om, men som jeg tror folk vil kjenne til når vi kommer til august. Vi bruker mye tid på å være tidlig ute, og det er viktig for oss at folk snakker vel så mye om bandene de ikke visste om på forhånd etter festivalene.

Kommer flere navn for nyttår

Fra før er det kjent at Kvelertak, OnkLP, Little Simz og Girl In Red er klare for festivalen.

- Vi er fortsatt helt i startgroppa med å slippe artistene, men har solgt 25 prosent av festival-

passene. Det er vi veldig fornøyd med, sier festivalsjef Bård Flikke.

Han tror gjengangere står for en god del av de solgte passene.

- Mange har Pstereo som tradisjon, og mange av gjengangerne kjøper kommer på grunn av totalopplevelsen, nemlig det å være på Marinen, oppleve et mangfold av band og samtidig bli kjent med nye artister som Carpenter Brut.

Nettopp det er en viktig del av varemerket til Pstereo, mener festivalsjefen.

- Vi søker ikke alltid det trygge når vi booker artister, men det skal være trygt å stole på Pstereo. Vi er på langt nær ferdigbooka ennå, for vi må ha 2019-musikk på plakaten og da må vi følge hva som kommer. Hvis vi gjør oss ferdig nå, får vi ikke et veldig tidsriktig program, sier Flikke, som understreker at det kommer flere artistnyheter for nyttår.

- Har vært bortskjemt

I fjor budsjetterte Pstereo som vanlig med utsolgt festival, men gikk i minus etter at 8000 var innom Marinen hver dag, kontra 8500 som er kapasiteten.

- Vi har gått i pluss helt siden 2009, så vi har en egenkapital å gå på, sa Flikke den gang.

- Hvordan ligger dere an med tanke på å selge ut neste års festival?

- Vi har vært så bortskjemt at vi er vant til utsolgt festival, men det er klart at det er ikke opp til oss å bestemme. Vi må gjøre vårt beste for å levere et godt nok produkt, sier han nå.

JOAKIM S. WANGEN 924 91996
joakim.slettebak.wangen@adresseavisen.no